

Asociace
ekologických
organizací

Společné stanovisko Zeleného kruhu k Víceletému finančnímu rámci EU28+

V kontextu geopolitických změn a rostoucích protekcionistických tendencí některých světových velmocí, je nutné, aby Evropa posílila svou soběstačnost a odolnost. Po ukončení Plánu na podporu oživení Evropy (Next Generation EU) a před zahájením nového Víceletého finančního rámce (VFR) od roku 2028 se očekává výrazný pokles celkových finančních zdrojů na úrovni unijního rozpočtu a nárůst nových priorit EU pro financování – bezpečnost a konkurenceschopnost. Tento trend může zpomalit investice do udržitelného rozvoje, ohrožit dosažení klimatických cílů a oslabit konkurenceschopnost evropské ekonomiky. Proto je nezbytné, aby byly veřejné prostředky investovány v souladu s principem „významně nepoškozovat“ (DNSH) tak, aby nedocházelo k podpoře environmentálně škodlivých projektů. Bez adekvátní rozpočtové kapacity a efektivního využití fondů hrozí zpomalení či dokonce ztráta tempa při přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku a oslabení evropského inovačního potenciálu.

Toto stanovisko předkládá klíčové požadavky a doporučení, která považujeme za nezbytná pro udržitelné a spravedlivé nastavení příštího VFR:

1. Cílená alokace finančních prostředků

Požadavky

- **Kohezní politika založená na konkrétních výsledcích:** Současná úroveň rozpočtu (přibližně 1 % HDP EU) nepostačuje pro investice do zelené transformace, jež jsou odhadovány na 750–800 miliard eur ročně. Je nezbytné mobilizovat minimálně 1 bilion eur, které budou cíleně investovány do zelené transformace na úrovni EU, a zároveň zvýšit celkový rozpočet na 2 biliony eur, přičemž 50 % prostředků by mělo být určeno na klimatické a biodiverzitní investice, což by mohlo vést ke snížení emisí CO₂ o 25 % do roku 2030.
- **Soulad financí s principy DNSH:** Finanční prostředky z evropských fondů musí být v souladu s navýšenými klimatickými cíli a podporovat environmentálně udržitelné řešení.

Doporučení

- **Hledání nových vlastních zdrojů:** Zintenzivnit využívání emisního systému EU a uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM) a rozšířit prostor pro investice do čistých technologií a zvýšení energetické účinnosti. Maximálně využít potenciál zdanění velkých znečišťovatelů – například zvýšením daní ze zisků fosilních odvětví jen pět velkých ropných a plynárenských společností dosáhlo zisky v letech 2022 a 2023, které přesáhly 281 miliard dolarů, nebo implementací nových daní na neočekávané zisky, zejména v obranném průmyslu, a na fosilní paliva (např. benzín, nafta, letecké palivo) a na letenky pro vnitřní a regionální lety v rámci EU, což by mohlo vést ke snížení emisí až o 21 % a generovat dodatečné příjmy ve výši 63,6 miliard eur ročně. Tato opatření by posílila fiskální kapacity EU a urychlila přechod na udržitelné technologie, což by přispělo k výraznému snížení emisí a podpoře environmentální transformace – příkladem dobré praxe je zavedení „plastové daně“ (EU Plastic Levy) jako nového zdroje příjmů již v roce 2021.
- **Investice do jaderné energetiky:** Realizovat s maximální obezřetností, přičemž výzkum a vývoj by měl být řízen skrze program Euratom. Program Euratom podporuje dodržování přísných bezpečnostních a environmentálních kritérií, technologické inovace a efektivní správu radioaktivního odpadu.
- **Synergie mezi soukromým sektorem a státní podporou:** Vzhledem k tomu, že 80 % investic pochází ze soukromého sektoru, je nutné, aby veřejné prostředky, státní rozpočty a privátní kapitál vzájemně doplňovaly a překlenovaly investiční propast potřebnou pro úspěšnou zelenou transformaci.

2. Soulad klimatických a sociálních opatření

Požadavky

- **Důslednější prosazování principu partnerství:** Je třeba, aby partnerství s občanským sektorem (NNO) bylo implementováno smysluplně a s důrazem na transparentní vykazování výsledků.
- **Transparentnost a nezávislé monitorování:** Zavedení mechanismů pro pravidelné a nezávislé sledování projektů je klíčové pro důvěryhodné vyhodnocování klimatických opatření.
- **Horizontální integrace klimatických opatření:** Opatření ke snižování emisí skleníkových plynů a adaptaci na změnu klimatu musí být systematicky začleněna do všech relevantních investic a projektů. Systém sledování klimatických indikátorů by měl přesně odrážet reálné snížení emisí CO₂, což umožní efektivní vyhodnocení jejich přínosu pro kvalitu ovzduší a celkovou udržitelnost.

Doporučení

- **Využití fondů EU jako nástroje sociálně spravedlivé transformace:** Poskytnout přímé výhody nízkopříjmovým skupinám, například prostřednictvím renovace nájemního bydlení.
- **Financování rekvalifikačních a vzdělávacích programů:** Podpořit přesun pracovníků do nízkoemisních sektorů a tím zajistit jejich udržitelnost.

- **Podpora tvorby zelených pracovních míst:** Podpořit projekty, která propojují ochranu životního prostředí s ekonomickou stabilitou.
- **Podpora vzdělávání o udržitelnosti a klimatu:** Investovat do celoživotního vzdělávání, které kombinuje formální a neformální vzdělávací aktivity, a rozvíjet profesní i občanské dovednosti potřebné pro řešení klimatické krize.

3. Nulová podpora financování fosilních projektů

Požadavky

- **Zákaz financování fosilních paliv z fondů a rozpočtových nástrojů EU.**
- **Zavedení „černé listiny“ opatření:** Tato opatření mají vyloučit financování investic do fosilních paliv, provozních nákladů znečišťovatelů a emisně náročné letecké dopravy (s výjimkou nízkoemisního výzkumu).
- **Investice v souladu s principy DNSH a „znečišťovatel platí“:** Všechny investice musí být navrženy tak, aby nevedly k environmentálním škodám a aby znečišťovatelé nesli odpovídající náklady za své emise.

Doporučení

- **Přesměrování dotací:** Financování z fosilních zdrojů by mělo být přesměrováno do obnovitelných zdrojů energie, energetické účinnosti a udržitelné infrastruktury.
- **Podpora energetických komunit:** Podpořit vznik a rozvoj komunit, které efektivně sdílejí obnovitelnou energii.
- **Implementace ex-ante filtrů investic:** Zavedení filtrů umožní včasnou eliminaci projektů s negativním dopadem na životní prostředí. Investice do fosilních projektů mohou vést k tvorbě uhlíkového zámku (carbon lock in), kdy se ekonomika dlouhodobě uzamkne na vysokoemisních technologiích, což brání přechodu na čisté technologie, nízkouhlíkové hospodářství a ohrožuje dosažení klimatických cílů.

Evropské fondy představují klíčový nástroj pro dosažení klimatické neutrality, sociální spravedlnosti a regionálního rozvoje. Česká republika musí zajistit, aby její finanční strategie odpovídala evropským závazkům v oblasti klimatu a sociálních opatření a zároveň jednoznačně odmítala investice do fosilních projektů. Bez navýšení vlastních zdrojů rozpočtu a důsledného uplatnění principu DNSH hrozí zpomalení či dokonce ztráta tempa při dosahování strategických cílů v oblasti klimatické neutrality, udržitelného rozvoje a sociální spravedlnosti na evropské i globální úrovni.

Seznam relevantních zdrojů

Víceletý finanční rámec 2021–2027 (Rada EU):

[HTTPS://COMMISSION.EUROPA.EU/STRATEGY-AND-POLICY/EU-BUDGET/LONG-TERM-EU-BUDGET/2021-2027](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027)

NextGenerationEU (Evropská komise):

[HTTPS://EC.EUROPA.EU/INFO/STRATEGY/RECOVERY-PLAN-EUROPE_EN](https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en)

Nařízení (EU) 2021/1060:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R1060](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R1060)

Nařízení (EU) 2021/1058:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R1058](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R1058)

Nařízení (EU) 2021/1057:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R1057](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R1057)

Nařízení (EU) 2021/783 (Program LIFE):

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R0783](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R0783)

Nařízení (EU) 2021/2115:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R2115](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R2115)

Nařízení (EU) 2020/852 (Taxonomie EU a zásada „Do no significant harm“):

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32020R0852](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32020R0852)

Evropská zelená dohoda – COM(2019) 640 final:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:52019DC0640](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640)

Balíček Fit for 55 (Evropská komise):

[HTTPS://EC.EUROPA.EU/COMMISSION/PRESSCORNER/DETAIL/EN/IP_21_3541](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3541)

Program Euratom – Nařízení Rady (Euratom) 2021/765:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32021R0765](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021R0765)

Evropský kodex chování pro partnerství – Nařízení (EU) 240/2014:

[HTTPS://EUR-LEX.EUROPA.EU/LEGAL-CONTENT/CS/TXT/?URI=CELEX:32014R0240](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32014R0240)

Návrh nařízení o evropských zelených dluhopisech (Evropská komise, 2021):

[HTTPS://EC.EUROPA.EU/INFO/PUBLICATIONS/PROPOSAL-EU-GREEN-BONDS_EN](https://ec.europa.eu/info/publications/proposal-eu-green-bonds_en)

AMO: „Jak zaplatit zelenou transformaci? Výhled budoucích finančních nástrojů EU“ (Asociace pro mezinárodní otázky):

[HTTPS://WWW.AMO.CZ/](https://www.amo.cz/)

Studie Revize climate taggingu evropských fondů v České republice (CDE):

[CHROME-EXTENSION://EFAIDNBMMNNIBPCAJPCLCLFINDMKAJ/HTTPS://WWW.CDE-
ORG.CZ/MEDIA/OBJECT/1972/REVIZE_CLIMATE_TAGGINGU_EVROPSKYCH_FONDU_V_CESKE_REPUBLICHE.PDF](chrome-extension://EFAIDNBMMNNIBPCAJPCLCLFINDMKAJ/https://www.cde-org.cz/media/object/1972/revize_climate_taggingu_evropskych_fondu_v_ceske_republice.pdf)

Informace o ziskovosti fosilních odvětví a globálních trendech lze čerpat z World Energy Outlook 2023 vydaného Mezinárodní agenturou pro energii (IEA):

[HTTPS://WWW.IEA.ORG/REPORTS/WORLD-ENERGY-OUTLOOK-2023](https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2023)

Analýzy potenciálu nových daní na palivové produkty a letecké služby jsou dostupné v rámci publikací OECD o fiskálních reformách a energetické politice:

[HTTPS://WWW.OECD.ORG/TAX/](https://www.oecd.org/tax/)

Příklady inovativních environmentálních daňových opatření, jako je zavedení EU Plastic Levy:

[HTTPS://EC.EUROPA.EU/INFO/STRATEGY/PRIORITIES-2019-2024/EUROPEAN-GREEN-DEAL_EN](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en)